

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 9. De Chunorum & Huillorum moribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

quàm postea ægrè se moribus Christianorum accomodavit; longèque plus laboris in fruge excolenda, quàm in feminanda, ponendum fuit. Præcipuus obex bonorum morum poligamia erat, & vetus consuetudo Chilenorum, conjuges quanto maximo possunt numero ementium, renuentiumque eas deserere, quas magno pretio comparaverint. Præterea libertatis amittendæ suspicio, si feritatis ostentatione depositâ, mansuetudinem Christianam præferant: dæmonum furor, & id genus similia, ne Fidem conservarent aut capefferent, magno obstaculo erant: continuis tamen excursionibus omni ope contendebant Socii, ne qui se Christo consecrarent, dæmonis servitio se denuò manciparent, quorum improbo labore fructus perceptus est, pro conditione locorum non usquequaque pœnitendus.

ARCHIPELAGI Chiloënsis insulas gnaviter excolebant, Melchiore Vanegâ præposito, terni Socii. Ad eas insulas semel in anno navis una militibus stipendium lata, ab Chileno Prætoze mittebatur, subvehebatque etiam Sociis, liberalitate Regis Catholici extrema mundi attingentis, aliquantulam annonam: extra quæ tempora nullum cum Apostolicis his viris litterarum alteriusve rei commercium intercedebat, nisi quod post binos ternosve annos mutatis vicibus ad Conceptionis Collegium, conscientiarum suarum rationem reddituri, renavigarent. In his insulis ad octoginta Ædiculas, toridem in vicis littoralibus abs se constructas, continuatâ fermè per totum annum navigatione se conferentes, sex octôve dies in singulis commorati, Barbarorum salutis indefessâ operâ intendebant. Et verò tam grata Insularum præsentia Sociorum erat, ut cum ex uno pago, insulave, ad aliam properarent, lamentabiliter Indi se deferi quererentur, citum regressum lacrymis, gestibus, voce postulantes. Famâ de eorum adventu per quamcumque Insulam delatâ, prodibant catervatim Barbari ex antris & sylvestribus locis, infantes suos Baptismo, & se Exhomologesi, offerentes. Si qui vexationum metu prodire non audebant, aut morbis detinebantur, per abrupta montium & sylvarum in via ab Sociis indagabantur, nullis laboribus parcentibus, quò aliquo animarum lucro ditescerent: & verò ingens retulere: nam perpetuis terrâ marique excursionibus effecere, ut rari jam adultæ ætatis homines in omnibus Chiloënsibus insulis reperirentur, qui non Baptismum admisissent: constatque ex Provincialis ad Generalem Præpositum litteris, à primo Societatis in eas insulas ingressu, per Socios novem circiter capitum millia fuisse baptizata. Tantis laboribus fructibusque non contenti, ultima terrarum pervadentes, ad Chunorum Huillorumque terras penetrare ausi sunt: quam expeditionem, quia egregium Apostolicæ fortitudinis exemplar habet, retracto ad præterita tempora tantisper stylo, non illibenter simul expediám.

CUM Didacus Torres Provincialis Melchiorem Vanegam, & Joannem-Baptistam Ferrufinum ad Chiloënses Insulas primùm amandaret, utrique in mandatis dederat, ut in Chunorum & Huillorum, freto Magellanico adjacentium, mores diligenter inquirerent, & si quæ spes affulgeret eò facem Evangelicam traducendi, speciatim ad se perscriberent: quorum utrorumque votis Delco, Chunorum faciliè princeps, satisfecit. Is commercii ergò è patria ad Chiloënses insulas ventitare solitus, aliquando repererat inter Hispanorum commercia gemmam Evangelicam; & Petri nomen in Baptismo consequutus, nihil optabat ardentius, quàm ut filius idem beneficium adipisceretur: ejus rei gratiâ ad Socios, Chiloënsium insularum inspectione occupatos, veniens, multiplici utrumque gaudio perfudit. Trahebat secum in quinque navigiis, præter familiam, numerosum comitatum, & Chiloënsis linguæ peritum, quo usus interprete, post mutæ gratulationis officia, hæc fermè de Chunorum & Huillorum moribus Delco ab Sociis interrogatus narravit. *Ab Chiloënsi, inquit, Archipelago distat tridui itinere Guatana, prima Chunorum insula: eò itur per mare continuâ fermè tempestate commotum, exiguo quidem insularum, notitiam maris ac ventorum quotidiano usu adeptorum, periculo: sed si externi adnavigent, ob syrtes & vada, certum aditur naufragii discrimen. Caterum gens omnis partim in continenti America ora, partim in insulis propè innumeris, non procul ab littore*

habitat.

*Religionis
promovendæ
impedimèta.*

**CAPUT
VIII.**
Chiloënses
Insulæ ex-
coluntur.

*Octoginta
facilla adi-
ficantur.*

**CAPUT
IX.**
De Chunor-
um & Huil-
lorum mo-
ribus.

Chunorum
cibum.

Potus.

Vestitus.

Huillorum
regio.

Domus.

Barbarus.

CAPUT
X.
Melchior
Vanegas &
Matthæus
Stephanus
navigant.

Baptizant.

habitat, adeo parvo numero, ut nulla insularum, si Guatanam excipias, plures tribus quatuorve familiis alat: solum omne infœcundum, petrosum, sylvestre, nullam fermè sementem recipit: arbores, si virorem spectes, Chiloënsibus arboribus longè trifidiores sunt: piscibus atque maris rejectamentis indigena victitant, ope mulierum sese in profundum maris submergentium, & longo post tempore cum ingenti piscium præda, in canistris è collo pendentibus, emergentium: aqua dulcis inopiâ maximè laborant: pro potu ex lapis marinis oleum exprimunt; præter quem liquorem nullius vini aut potionis delicias norunt: eo oleo largiter ebibito, & ventre immoderatâ piscium ingurgitatione distento, evomitog, debacchationes suas cum ebriorum gesticalationibus celebrant, ne nempe agnatis gentibus, ebrietatum solemniam inter præcipua hilaria habentibus, cedere videantur: quanquam in Guatana insula, patria mea, triticum turcicum, ex quo vinum conficitur, non malè jam provenit. Indigenarum plurimi capillo rufi, oris colore oleastri, & ingenio mitès sunt. In remotioribus insulis alunt villosos jubatosq, è quorum tonso crine vestes conficiunt adeo breves, ut præter humeros ac pectus nihil reliqui corporis contendant: virilitatem algâ marinâ, seu ingentibus foliis in mari natis, & Sole duratis, velant. Hæc fermè Delco. Sed Huillorum ad Magellanicum fretum vergentium conditio longè miserabilior, & indoles asperior est: sub quinquagesimo fermè latitudinis Australis gradu, in frigidissima regione, toto corpore nudi incedunt: plicatiles ex arborum corticibus calas in conum erigunt: nihil cocti comedunt: pro omni cibo pisces crudos & ostrea devorant; pelle panè nigri, crine adeo aspero erectoque, ut setis quàm humanis capillis similiores sint. Gens numero modica est, nec aliam paucitatis suæ rationem reddunt, quàm quòd partim conditione loci, partim hostium suorum incurfionibus minuantur: nam Huillos Chuni tanquam feras venantur, & pro mancipiis aut apud se habent, aut ad Chiloënses insulas transportatos vendunt, donante pro libitu: aliquantulum in servitute quàm in patria feliciores. Sclopos pro vocibus edunt. Antequam transportati Chiloënses linguam didicerint, nulli alii usui sunt, quàm ut aves ab feminibus, tamquam terricula, arceant, æquè terredi ac terredi idonei. Interpretis auxilio Joannes-Baptista Ferrufinus decem Dei mandata & solemnnes Christianorum preces, ac formulam detestandi peccata biduano labore in linguam Chunam adeo feliciter vertit, ut Barbari vix se præ stupore caperent. Delco pro filio Baptismum summis precibus flagitabat; differri tamen debuit, quòd non satis capacem nostrorum Mysteriorum tantillo tempore se ostenderet, & maris tempestivitas ad reditum suum Chunos urgeret, qui variis munusculis donati, lamentabili vultu gestuq, & quâ poterant vocis contenrione, ut secum ad insulas suas Patres ire vellent frustra precentes, sese ab mutuo aspectu ingenti cum utrorumque dolore abstraxerunt: hoc uno aliquoufque se consolantes, quòd Melchior Vanegas promitteret se in omnem occasionem procurandæ eorum salutis intenturum.

SED sequenti decennio non alius ex his nationibus fructus perceptus est, quàm qui ex Chunorum Huillorumq, ad Chiloënses Insulas adnavigatione, post longa temporum intervalla, offerebatur; donec hoc, de quo scribimus anno, idem Melchior Vanegas, Australium Insularum diurnus & planè Apostolicus doctor, ejusq, Socius Matthæus Stephanus, spretis ingentibus discrimenibus, incognito mari se committentes, mirabili apud posteros exemplo ad Chunos adnavigare decernerent. In transfretatione, horrescente mari, cymba quâ vehebantur panè submersa est: emergere tamen, post varia pelagi ludibria, ad Guatanam insulam, ubi Delco, cognito eorum adventu, exemplo ab Chiloënsibus sumpto, Sacellum ad usum Sacrorum ædificaverat, popularesq, suos quanto maximo numero potuerat, congregarat, eo fine, ut baptizati in album filiorum Dei referrentur. Inde ad continentem & adjacentes insulas eodem periculo delati, plerosque doctrinæ Christianæ sitientissimos reperere; non pluribus tamen ducentis ac duodecim capitibus salutes aquas infudere, quòd diutiùs abesse ab statione, cui eos imperia Majorum affixerant, non possent: ostendebant tamen quâ verbis, quâ gestibus, nisi obedientiæ funibus retraherentur, libenter se inter Chunos totâ vitæ-

mansuros